

Zaak C-771/22

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

19 december 2022

Verwijzende rechter:

Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Oostenrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

17 oktober 2022

Verzoekende partij:

Bundesarbeitskammer

Verwerende partij:

HDI Global SE

[omissis]

REPUBLIEK OOSTENRIJK

BEZIRKSGERICHT FÜR HANDELSACHEN WIEN

[omissis]

(handelsrechter in eerste aanleg Wenen, Oostenrijk)

BESLISSING

ZAAK:

Verzoekende partij

[omissis]

Bundesarbeitskammer

[omissis]

(instantie die onder meer bevoegd is voor consumentenbescherming)

1040 Wenen

[omissis]

Verwerende partij

[omissis]

HDI Global SE [omissis]

[omissis] [omissis]

30659 Hannover [omissis]

Wegens:

4 500 EUR, met inbegrip van rente en kosten

I.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) wordt overeenkomstig artikel 267 VWEU (Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie) verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

- 1) Moet artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad (richtlijn pakketreizen) aldus worden uitgelegd dat betalingen die de reiziger vóór het begin van de reis aan de organisator heeft verricht, alleen beschermd zijn wanneer de reis ten gevolge van de insolventie niet plaatsvindt, of zijn ook vóór de inleiding van de insolventieprocedure aan de organisator verrichte betalingen beschermd wanneer de reiziger de reis vóór de insolventie annuleert wegens buitengewone omstandigheden in de zin van artikel 12 van richtlijn 2015/2302?
- 2) Moet artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad (richtlijn pakketreizen) aldus worden uitgelegd dat betalingen die de reiziger vóór het begin van de reis aan de organisator heeft verricht, beschermd zijn wanneer de reiziger de reis nog vóór het begin van de insolventie annuleert wegens buitengewone omstandigheden in de zin van artikel 12 van richtlijn [omissis] 2015/2302, maar de insolventie tijdens de geboekte reis zou zijn begonnen?
- 3) Moet artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn

90/314/EEG van de Raad (richtlijn pakketreizen) aldus worden uitgelegd dat betalingen die de reiziger vóór het begin van de reis aan de organisator heeft verricht, beschermd zijn wanneer de reiziger de reis nog vóór het begin van de insolventie annuleert wegens buitengewone omstandigheden in de zin van artikel 12 van richtlijn [omissis] 2015/2302 en de insolventie van de organisator is ontstaan wegens deze buitengewone omstandigheden?

[omissis]

MOTIVERING

Toepasselijke Unierechtelijke bepaling

[1] Het verzoek om een prejudiciële beslissing strekt ertoe duidelijkheid te verkrijgen over de uitlegging van de volgende richtlijnbeeping:

- artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad (richtlijn pakketreizen).

Feiten van het hoofdgeding

[2] De Oostenrijkse consument XY sloot op 3 maart 2020 met de eveneens in Oostenrijk gevestigde Flamenco Sprachreisen GmbH (hierna: „Flamenco”) als organisator een pakketreisovereenkomst voor een reis naar Las Palmas, Gran Canaria van 3 mei 2020 tot en met 2 juni 2020.

[3] De reissom van 2 656 EUR is door de consument op 9 maart 2020 volledig betaald. Op 16 maart 2020 annuleerde consument XY jegens organisator Flamenco de reis, wat hij motiveerde door te verwijzen naar de oproep van de regering om thuis te blijven, de geldende reiswaarschuwing van niveau 6 voor Spanje en zijn buurlanden alsook de verlenging van zijn vervangende dienstplicht.

Het recht op annulering van de reis wegens buitengewone omstandigheden was contractueel overeengekomen en dus gerechtvaardigd, hetgeen in de procedure niet wordt betwist.

[4] Op 20 mei 2020 is tegen Flamenco de faillissementsprocedure [omissis] ingeleid bij het Landesgericht Linz (rechter in eerste aanleg Linz, Oostenrijk). De activiteiten van de onderneming werden gestaakt. Het faillissement is na de slotuitdeling opgeheven bij beslissing van 9 juni 2022, die in kracht van gewijsde is gegaan. Het deel voor de schuldeisers na de slotuitdeling bedroeg 51,11 %.

De curator heeft op 8 juni 2020 de pakketreisovereenkomst formeel beëindigd verklaard.

[5] De eerste verweerster TVA-Tourismusversicherungsagentur GmbH, [omissis] is als louter liquidator van vorderingen reeds buiten zake gesteld bij gebreke van hoedanigheid om in rechte te worden aangesproken. De tweede en thans enige verweerster HDI Global SE is de verzekeraar van Flamenco. Beide sloten een verzekeringsovereenkomst voor een pakketreisverzekering ter dekking van de risico's als bedoeld in de §§ 3 tot en met 5 van de Verordnung der Bundesministerin für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Pauschalreiseverordnung; besluit van de federale minister voor digitalisering, bedrijfsleven en ondernemerschap betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen; verordening pakketreizen; hierna: „PRV”) [omissis] (zie dienaangaande nader punt 12).

Toepasselijk Unierecht

[6] De wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen voor overeenkomsten betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen tussen reizigers en ondernemers worden geharmoniseerd door middel van verschillende richtlijnen van de Raad respectievelijk van het Europees Parlement en de Raad. Laatstelijk is richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van verordening (EG) nr. 2006/2004 en van richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van richtlijn 90/314/EEG van de Raad vastgesteld.

[7] In artikel 7 van de daaraan voorafgaande richtlijn 90/314/EEG, die thans niet meer van kracht is, was in wezen bepaald dat de contractant (organisator of doorverkoper) in geval van insolventie de terugbetaling van reeds betaalde bedragen en de repatriëring van de consument moest waarborgen.

[8] Met betrekking tot artikel 7 van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 inzake pakketreizen zijn reeds een reeks prejudiciële procedures gevoerd (zie dienaangaande punten 24 e.v.):

- arrest van 14 mei 1998, Verein für Konsumenteninformation, C-364/96, EU:C:1998:226,
- arrest van 15 juni 1999, Rechberger e.a., C-140/97, EU:C:1999:306,
- arrest van 16 februari 2012, Blödel-Pawlik, C-134/11, EU:C:2012:98,
- beschikking van 16 januari 2014, Baradics e.a., C-430/13, EU:C:1998:226

[9] Het litigieuze artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen bepaalt:

„1. De lidstaten zorgen ervoor dat op hun grondgebied gevestigde organisatoren zekerheid stellen voor de terugbetaling van alle reeds door of namens reizigers betaalde bedragen voor zover de desbetreffende diensten als gevolg van de insolventie van deze organisatoren niet worden verricht. Indien personenvervoer in de pakketreisovereenkomst is inbegrepen, stellen de organisatoren ook zekerheid voor de repatriëring van de reizigers. Er kan worden aangeboden de pakketreis voort te zetten.

Organisatoren die niet in een lidstaat gevestigd zijn en pakketreizen verkopen of te koop aanbieden in een lidstaat, of die dergelijke activiteiten op enigerlei wijze op een lidstaat richten, zijn verplicht zekerheid te stellen overeenkomstig het recht van die lidstaat.

2. De in lid 1 bedoelde zekerheid is afdoende en dekt redelijkerwijs voorzienbare kosten. Zij dekt tevens de in verband met pakketreizen door of namens reizigers betaalde bedragen, rekening houdend met de duur van de periode tussen de aanbetaling en de definitieve betaling en de volledige uitvoering van de pakketreizen, alsmede de geraamde kosten voor repatriëring in geval van insolventie van de organisator.

3. De bescherming bij insolventie van een organisator komt ten goede aan reizigers ongeacht hun woonplaats, de plaats van vertrek of de plaats van verkoop van de pakketreis, en ongeacht de lidstaat waar de entiteit die instaat voor de bescherming bij insolventie, is gevestigd.

4. Indien de uitvoering van de pakketreis wordt beïnvloed door de insolventie van de organisator, wordt de zekerheid kosteloos ter beschikking gesteld om repatriëring te verzekeren en, indien nodig, de financiering van accommodatie in afwachting van de repatriëring.

5. Voor niet-uitgevoerde reisdiensten worden terugbetalingen op verzoek van de reiziger onverwijld verricht.”

[10] Recentere arresten van het Hof over artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen zijn, voor zover valt na te gaan, niet gewezen.

Toepasselijk nationaal recht

[11] Artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen is in Oostenrijk in wezen omgezet in § 3 van de Verordnung der Bundesministerin für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort über

Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Pauschalreiseverordnung; besluit van de federale minister voor digitalisering, bedrijfsleven en ondernemerschap betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen; verordening pakketreizen; hierna: „PRV”) [omissis].

[12] § 3 PRV luidt sindsdien ongewijzigd:

„§ 3. 1. Organisatoren van een reis of onderdelen daarvan moeten waarborgen dat de reiziger wordt vergoed voor

1. de reeds verrichte betalingen (aanbetalingen en restbetalingen), indien ten gevolge van de insolventie de reis geheel of gedeeltelijk niet wordt uitgevoerd van de organisator van de reis of een onderdeel daarvan dan wel de dienstverrichter van de reiziger de betaling ervan vordert,

2. de noodzakelijke kosten voor de repatriëring en, indien nodig, de financiering van accommodatie in afwachting van de repatriëring, welke kosten ontstaan zijn ten gevolge van de insolventie van de organisator of – in geval deze verantwoordelijk is voor personenvervoer – van de bemiddelaar bij gekoppelde reisarrangementen, en

3. in voorkomend geval de noodzakelijke kosten voor de voortzetting van de pakketreis of de gekoppelde reisarrangementen die door bemiddeling tot stand zijn gekomen,

[...].”

[13] Artikel 12 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen is in Oostenrijk omgezet in § 10 van het Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Pauschalreisegesetz; federale wet betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen; wet pakketreizen; hierna: „PRG”), [omissis].

[14] § 10 PRG luidt:

„§ 10.

1. De reiziger kan vóór het begin van de pakketreis te allen tijde zonder opgaaf van redenen de pakketreisovereenkomst beëindigen. Indien de reiziger op grond van dit lid de pakketreis beëindigt, kan de organisator betaling eisen van een passende en gerechtvaardigde beëindigingsvergoeding. In de pakketreisovereenkomst kunnen redelijke gestandaardiseerde beëindigingsvergoedingen worden bepaald op basis van het tijdstip van de beëindiging vóór het begin van de pakketreis en de verwachte kostenbesparingen en inkomsten uit alternatief gebruik van de reisdiensten. Indien er geen gestandaardiseerde beëindigingsvergoedingen

zijn vastgesteld, stemt het bedrag van de beëindigingsvergoeding overeen met de prijs van de pakketreis minus de kostenbesparingen en inkomsten uit alternatief gebruik van de reisdiensten. Indien de reiziger hierom verzoekt, verstrekt de organisator een verantwoording van het bedrag van de beëindigingsvergoedingen.

2. Niettegenstaande het beëindigingsrecht krachtens lid 1 heeft de reiziger, indien zich op de plaats van bestemming of in de onmiddellijke omgeving daarvan onvermijdbare en buitengewone omstandigheden voordoen die aanzienlijke gevolgen hebben voor de uitvoering van de pakketreis, of die aanzienlijke gevolgen hebben voor het personenvervoer naar de bestemming, het recht de pakketreisovereenkomst vóór het begin van de pakketreis zonder betaling van een beëindigingsvergoeding te beëindigen. In geval van beëindiging van de pakketreisovereenkomst op grond van dit lid heeft de reiziger recht op een volledige terugbetaling van alle voor de pakketreis betaalde bedragen, maar kan hij geen aanspraak maken op een bijkomende schadevergoeding.

[...]

4. De organisator moet bij een beëindiging op grond van de bovenstaande leden onverwijld, en in elk geval uiterlijk binnen 14 dagen na de ontvangst van de verklaring tot beëindiging, aan de reiziger alle bedragen terugbetalen die door of namens de reiziger voor de pakketreis zijn betaald, in geval van beëindiging op grond van lid 1 minus de in dat lid bedoelde beëindigingsvergoeding.”

Eerste prejudiciële vraag

[15] Deze vraag is voor de onderhavige procedure relevant omdat de consument de reisovereenkomst vóór het begin van de reis heeft beëindigd en de organisator vervolgens insolvent is geworden.

[16] Verzoekster is van mening dat uit het beschermingsdoel van artikel 17 van de richtlijn pakketreizen blijkt dat de reiziger ook in deze gevallen recht heeft op bescherming bij insolventie. Dat kan met name uit overweging 39 worden afgeleid op grond van de woorden „volledig [...] zijn beschermd”. Derhalve is geen causaal verband vereist. Zou de reiziger de overeenkomst bijvoorbeeld beëindigen op grond van een in de media bekend geworden dreigende insolventie, dan zou dat niet vallen onder de bescherming bij insolventie.

[17] Verweerster is van mening dat deze vraag uitsluitend op het niveau van het nationale recht moet worden opgelost. Voorts pleiten de bewoordingen van de richtlijn voor een causaal verband. De insolventie moet dus de oorzaak zijn van het niet of niet naar behoren verrichten van de reisdienst.

[18] Op grond van de bewoordingen van zowel de nationale als de Unierechtelijke bepaling ligt wegens het gebruik van de voorzetsels of

voorzetseluitdrukkingen „voor zover” respectievelijk „indien” en „als gevolg van” een causaal verband voor de hand, hetgeen tot gevolg zou hebben dat het recht op vergoeding wegens een beëindiging vóór het begin van de insolventie niet onder de bescherming bij insolventie valt. Daartegen pleit echter overweging 39 van de richtlijn pakketreizen, die – voor zover relevant – als volgt luidt: „De lidstaten dienen ervoor te zorgen dat reizigers die een pakketreis kopen, volledig tegen insolventie van de organisator zijn beschermd. De lidstaten [...] dienen ervoor te zorgen dat [in de betrokken lidstaat gevestigde organisatoren] de terugbetaling van alle door of namens de reizigers betaalde bedragen garanderen en [...] de repatriëring van reizigers in geval van insolventie van de organisatoren verzekeren.” Deze zienswijze vindt steun in het hoge niveau van consumentenbescherming in de Europese Unie (artikel 114, lid 3, en artikel 169 VWEU alsook artikel 38 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie).

[19] De vraag betreffende de omvang van de bescherming bij insolventie is reeds in een workshop van de Commissie met de lidstaten besproken [omissis]. Enerzijds stelt de Commissie vast dat het niet de bedoeling van de wetgever was om de garantie door een wijziging van de bewoordingen te beperken [omissis]. In artikel 7 van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen werd nog de formulering „in geval van insolvabiliteit” gebruikt, terwijl in artikel 17 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen de zinsnede „voor zover de desbetreffende diensten als gevolg van de insolventie van deze organisatoren niet worden verricht” wordt gebezigd. Anderzijds mag er volgens de Commissie uitdrukkelijk geen sprake zijn van een recht wanneer de overeenkomst wordt beëindigd vóór het begin van de insolventie [omissis].

[20] Het Hof heeft in het arrest van 16 februari 2012, Blödel-Pawlik [omissis] (C-134/11, punten 20 e.v.) met betrekking tot de oude juridische situatie reeds geoordeeld dat het wezenlijke doel van artikel 7 van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen erin bestaat „te verzekeren dat in geval van insolvabiliteit of faillissement [...] de consument [...] de reeds betaalde bedragen worden terugbetaald”, alsmede dat „de tekst van artikel 7 van richtlijn 90/314 geen specifieke voorwaarden betreffende de oorzaken van de insolvabiliteit van de betrokken organisator aan deze garanties verbindt”.

[21] Al in 1999 heeft het Hof in het arrest Rechberger e.a. (C-140/97) [omissis] geoordeeld dat artikel 7 van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen „de resultaatsverplichting [oplegt] om reizigers die een pakketreis hebben geboekt, in geval van faillissement van de organisator een recht te verlenen op de garantie dat de reeds betaalde bedragen worden terugbetaald”.

[22] In het arrest van 14 mei 1998, Verein für Konsumenteninformation [omissis] (C-364/96) heeft het Hof evenwel geoordeeld dat het doel van artikel 7 [van richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990] erin bestaat, de consument

tegen de met insolvableiteit of faillissement van de reisorganisator samenhangende risico's te beschermen".

[23] Derhalve moet de uitleggingsvraag worden beantwoord of rechten op terugbetaling die ontstaan omdat de pakketreisovereenkomst wordt beëindigd vóór het begin van de insolventie, onder de bescherming bij insolventie vallen wanneer de insolventie later ontstaat. Met andere woorden, moet er een causaal verband bestaan tussen de insolventie en het niet of niet naar behoren verrichten van de reisdienst?

Tweede prejudiciële vraag

[24] Deze vraag is relevant indien de eerste prejudiciële ontkennend wordt beantwoord, omdat in het onderhavige geval de insolventieprocedure is ingeleid tijdens de overeengekomen reisperiode.

[25] Tegen de achtergrond van het Europese denken inzake consumentenbescherming zou het feit dat de consument in een dergelijk geval mogelijkwjs een recht in het kader van de bescherming bij insolventie zou hebben gehad wanneer hij de reis had aangevangen, maar niet wanneer hij gerechtvaardigd de reis annuleert, niet doeltreffend zijn.

[26] Derhalve moet de uitleggingsvraag worden beantwoord of er in een dergelijk geval recht bestaat op vergoedingen op grond van de bescherming bij insolventie.

Derde prejudiciële vraag

[27] Deze vraag is relevant indien de eerste prejudiciële vraag ontkennend wordt beantwoord, omdat de reden van de beëindiging en indirect ook van de insolventie dezelfde buitengewone omstandigheid is: de COVID-19-pandemie. Flamenco is insolvent geworden ten gevolge van de beëindiging van een groot aantal overeenkomsten wegens de pandemie.

[28] Verzoekster is van mening dat het beëindigingsrecht van de consument krachtens artikel 12 van richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen zijn waarde zou verliezen, omdat een reiziger in geval van insolventie ten gevolge van buitengewone omstandigheden moet vrezen niet beschermd te zijn. Hoe ernstiger de buitengewone omstandigheden zijn, des te hoger is het insolventierisico voor de organisator. Indien de insolventie zou te wijten zijn aan dezelfde buitengewone omstandigheid als de beëindiging van de overeenkomst, zou het uit het oogpunt van de consument verstandiger zijn het beëindigingsrecht niet uit te oefenen en het begin van de insolventie af te wachten.

[29] Derhalve moet de uitleggingsvraag worden beantwoord of op zijn minst bij een indirect verband tussen de beëindiging van de overeenkomst en de insolventie van de organisator – indirect in die zin dat beide te wijten zijn aan dezelfde

buitengewone omstandigheid – de rechten op vergoeding onder de bescherming bij insolventie vallen.

[omissis]

Wenen, 17 oktober 2022

[omissis]

WERKDOCUMENT